

Ο Κόσμος κατ' εμέ.

Η Σμύρνη πριν από την καταστροφή

Ιστορίες του **Ροβήρου Μανθούλη**

Πώς έγινε και δεν απωλέσθησαν όλ' αυτά τα νιάτα;
-Παιδιά, μη βρίζετε τη μοίρα σας ! Να πώς έγινε

Τι να πρωτοθυμηθείς; Τα φανταράκια, το 35, στη γέφυρα του Στρυμόνα που περιμένανε μήνυμα του Πλαστήρα για να ρίξουν τη βασιλική κυβέρνηση; Τον Εδουάρδο της Αγγλίας που κατέπλευσε στον Πειραιά με το γιο του; (Με το γιοτ του – με διορθώσανε).

Την οπλομαχία που μας μαθαίνανε στη νεολαία του Μεταξά - εννιά χρονών παιδιά; Τον χιτλερικό χαιρετισμό στους σαστισμένους αξιωματικούς που πέρναγαν από μπροστά μας; Τις σειρήνες της 28ης Οκτωβρίου που μας εμπόδισαν να πάμε σχολείο; Ή τα προσφυγόπουλα, όταν βομβαρδίστηκε ο Πειραιάς που με κορόιδευαν για τα παντελόνια γκολφ; ("Άντε ρε κι 'εσύ με τα σωληνάρια..."). Μάλλον τον πατέρα μου θα πρωτοθυμηθώ, που σοφίστηκε όλες εκείνες τις τροφές και μας έσωσε από τη φοβερή πείνα της Κατοχής.

Οι Έλληνες του 20ού αιώνα είναι ένας λαός κοινωνικά άτυχος γιατί πολύ δεινοπάθησε, αλλά ιστορικά προνομιούχος. Ο κάθε Έλληνας πολλά βίωσε και πολλά θα είχε να διηγηθεί στα παιδιά του και στα εγγόνια του. Ένας απ' αυτούς ήταν κι' ο πατέρας μου. Έζησε ολόκληρο τον αιώνα, στην πρώτη γραμμή του αιώνα.

Ροβήρος Μανθούλης. Σκηνοθέτης

Τι ήταν ο 20ός αιώνας για τους Έλληνες; Περιπλανήσεις, πόλεμοι, χαρακώματα, οδοφράγματα, αιχμαλωσίες, διώξεις, ξεριζώματα, δικτατορίες, εξορίες, εμφύλιοι, προσφυγίες, πείνες, βαλίτσες, διαβατήρια, βαπόρια, σύνορα, μεταναστεύσεις...

Όλα αυτά τα έζησε ο πατέρας μου. Στην πρώτη γραμμή. Πρόλαβα και τον έβαλα να τα γράψει. Από δω πρέπει ν' αρχίσω. Από τις σελίδες του πατέρα μου. Αυτοί που πήγαν κι' έστησαν την πολυθρόνα τους με θέα την ιστορία θα πει πάλι ο Albert Camus, αν μας έβλεπε από καμιά μεριά – εμένα και τον πατέρα μου...

Ο Περιπλανώμενος Ρωμιός έχει για τίτλο το πόνημα του Κυρ Αλέκου. Κι' έχει τη δομή της «Οδύσσειας». Αρχίζει εκεί που τελειώνουν οι πολεμικές του περιπέτειες (Δεκέμβριος 1917, στη Θεσσαλονίκη) και σε λίγο ξεκινάει μια αφήγηση, ένα συνταρακτικό φλας-μπακ, που τον πάει από την Κόνιτσα όπου γεννήθηκε (το 1897) στη Σμύρνη και στο Κορδελιό όπου σπούδασε, στην Παλαιστίνη όπου τον στείλανε οι Τούρκοι για την αναχαίτιση του αγγλικού στρατού και του Λόρενς της Αραβίας και όπου δραπέτευσε και κατέφυγε στους Άγγλους του Στρατηγού Άλενμπυ ο οποίος τον έστειλε επιτηρητή του στρατοπέδου των Τούρκων αιχμαλώτων στην Θεσσαλονίκη.

Η παρέα του εκεί, που έρχεται κάθε μέρα στο στρατόπεδο να τα πούνε και να τα πιούνε, είναι ο πρώτος του ξάδερφος Αθηναγώρας, διάκος τότε ακόμα στο Μοναστήρι -Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ύστερα από 30 χρόνια.

Ο Αθηναγώρας ήταν διάκος στα Βιτώλια –το ελληνικό Μοναστήρι- και όταν τα κατέλαβαν οι Γερμανοί κατέφυγε πρόσφυγας στη Θεσσαλονίκη. Όταν μ' επισκέπτονταν ο Αθηναγώρας, ο Διοικητής του στρατοπέδου Συνταγματάρχης Στήβενσον μας έστελνε έναν Τούρκο αιχμάλωτο να μας υπηρετεί, να μας φέρνει τα γεύματα από το μαγειρείο των Αξιωματικών καθώς και γαλλικό κρασί.

Κάθε πρωί, η κουβέντα μας άρχιζε γλυκιά και χαρούμενη, με θέματα οικογενειακά ή πολεμικά και καταλήγαμε στα πολιτικά, με καυτές συζητήσεις. Το βράδυ χωρίζαμε μουτρωμένοι για να ξαναρχίσουμε τα ίδια το άλλο πρωί.

Εγώ ήμουν βλεπτε Βενιζελικός ενώ ο εξάδελφός μου ήταν Κωνσταντινικός. Αυτή η συντροφιά κράτησε κάπου εκατό μέρες ώσπου κάποτε έφτασαν τα χαρτιά μου και έφυγα για την Αθήνα με το τραίνο, θέσις πρώτη.

Τελικά ο πατέρας μου διορίστηκε διερμηνέας στον αγγλικό στρατό. Ήξερε αγγλικά και γαλλικά, από τις σπουδές του στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης και φυσικά τούρκικα. Επιστροφή στη Θεσσαλονίκη.

Σ' ένα χωριό της Μακεδονίας, οι Άγγλοι χρησιμοποιούσαν Τούρκους αιχμαλώτους σε διάφορες εργασίες και τους κοίμιζαν, χειμώνα καιρό, σε σκηνές. Οι Τούρκοι για να ξεσταθούν μάζευαν τους ξύλινους σταυρούς από το νεκροταφείο του χωριού!

Τους έβγαλα ένα δεκάρικο λόγο για το ήθος του στρατιώτη τόσο που συγκινήθηκαν... Σέντα μπιζλερντέν σιν; Μου είπαν, το οποίο εννοείς; Και συ σαν τους δικούς μας είσαι; Μια άλλη φορά διερμήνευσα σ' ένα στρατοδικείο όπου δικάζονταν δύο Κύπριοι μουλαράδες, ο ένας διότι ασελγούσε μ' έναν Άγγλο υγειονομικό, ο άλλος σ' ένα μουλάρη.

Αυτόν θα έπρεπε να βάλουν σ' εκείνο το δωμάτιο όπου έκλειναν τότε τον τρελό του χωριού, δίπλα στην εκκλησία και όποιος ήθελε μπορούσε να πάει να τον δει. Πίστευαν πως ήταν η κατάλληλη θεραπεία!

Όταν φέραν τον πατέρα μου στη Θεσσαλονίκη από τη Μέση Ανατολή, η γερμανόφιλη βασιλική κυβέρνηση της Αθήνας είχε ήδη εκδιωχθεί από τους Συμμάχους (Ιούνιος του 1917) και στη θέση της φέραν τον Βενιζέλο από το «Κράτος της Θεσσαλονίκης».

Τότε μόνο ξανάρχισαν τα πήγαινε-έλα με το τρένο ανάμεσα στις δύο πόλεις. Τους βασιλικούς της Αθήνας, Γούναρη, Μερκούρη (τον παππού της Μελίνας!) και Σία. Μια караβιά ολόκληρη από πολιτικούς, τους εκτόπισαν σύσσωμους στην Κορσική!

Όταν έληξε ο πόλεμος και συνθηκολόγησε η Τουρκία (στις 30 Οκτωβρίου του 1918) ο κυρ-Αλέκος μπήκε στην Πόλη μαζί με τους Άγγλο-Γάλλους (στις 8 Δεκεμβρίου).

Κι' εδώ αρχίζει τώρα το Ομηρικό φλας-μπακ. Ήθελε να πάει στη Σμύρνη να δει τους δικούς του αλλά δεν υπήρχε τρόπος ούτε να τους πληροφορήσει ότι ήταν ζωντανός. (Τον είχαν για σκοτωμένο και τού είχαν κάνει και δέηση!).

Το '22 ο αδελφός του ο Ορέστης θα κρατηθεί τελικά όμηρος από τους Τούρκους. Μαζί με τον Ηλία Βενέζη που θα γράψει το Νούμερο 31328. . (Ο Ορέστης θα έχει το Νούμερο 31.329!).

Ορέστης ο αδελφός, Ιφιγένεια η αδελφή επειδή ο παππούς τους –ο προπάππος μου δηλαδή– ανακάλυψε την Τροία! Εργολάβος απ' το Αίβαλί, του ανέθεσε ο Frank Calvert, στην αρχή, και σε συνέχεια ο Σλήμαν να κάνει τις ανασκαφές στον λόφο του Χισαρλίκ.

Είναι αυτός που είδε τα πρώτα ευρήματα και έτρεξε στο ξενοδοχείο να ξυπνήσει τον Σλήμαν. Η γιαγιά μου ήξερε απ' έξω την Ιλιάδα και μας την μάθαινε...

Οι Τούρκοι που υποπτεύονταν πατριωτικές δραστηριότητες του παππού μου τον είχαν στείλει «εξορία» στην Σμύρνη, μακριά από τα ελληνο-τουρκικά σύνορα. Η οικογένεια Μανθούλη εγκαθίσταται στο Κορδελιό, το ονομαστό προάστιό της Σμύρνης.

Κορδελιό γιατί τα απομεινάρια της 3ης Σταυροφορίας που πέρασαν από κει στα τέλη του 12ου αιώνα το είχαν ήδη ονομάσει Λεοντόκαρδο. Από τον Αρχηγό τους τον Ριχάρδο τον Cœur de lion στα γαλλικά, – ελληνιστί Κορντελιόν!

Σταυροφορία ήταν και η απόβαση στα Δαρδανέλια, Έργο του Τσώρτσιλ που ήταν Πρώτος Λόρδος

του Ναυαρχείου εκείνη την εποχή. 150.000 Αυστραλοί, Νεοζηλανδοί, Γάλλοι, Άγγλοι και Ινδοί έπεσαν σ' αυτό το μέτωπο (και άλλοι τόσοι Τούρκοι) όπου δόθηκε μια από τις μεγαλύτερες μάχες και ήττες στην παγκόσμια ιστορία.

Ο Τσώρτσιλ μάλιστα πέρασε από στρατοδικείο αλλά κατάφερε να αθωωθεί. Νικητής ήταν ο Γερμανός Στρατηγός Λίμαν Φον Σάντερς, που οργάνωσε την Άμυνα. Εκεί θα δημιουργήσει και την φήμη του ο (Συνταγματάρχης, τότε) Μουσταφά Κεμάλ.

Το 22 δεν ήταν μόνο μια τραγωδία και μια γενοκτονία. Δεν γνωρίζω άλλη περίπτωση στην Ιστορία κατά την οποία ο πληθυσμός μιας χώρας να αυξήθηκε κατά 40% μέσα σ' ένα εικοσιτετράωρο. Έτσι αρχίζει ένα ακόμα κύμα μετανάστευσης.

Ο πατέρας πήγε δοκιμαστικά στην Αργεντινή αλλά γύρισε γεμάτος νοσταλγία. Ευτυχώς! Είχε πάει να ετοιμάσει την μετανάστευση της οικογένειας, στην οποία στο μεταξύ είχε προστεθεί και ο γιος του, δηλαδή εγώ!

20.09.2020

Πηγή: [HUFFPOST](#)